

آثار و فواید فرزندآوری بر خانواده از دیدگاه قرآن کریم

کوثر منصوری *

چکیده:

خانواده نخستین و مهمترین واحد اجتماع است که با ازدواج شکل می‌گیرد و با حضور فرزندان به ثمر می‌نشیند. قرآن کریم به عنوان برنامه هدایت‌بخش بشریت به اهمیت و نقش حیاتی خانواده‌ها تاکید داشته و همواره اصولی راهبردی برای بهبود زندگی انسانها و پیشرفت‌های مادی و معنوی آنان ارائه نموده است. متأسفانه با اجرای بیش از اندازه سیاست تنظیم خانواده شاهد کاهش نیروی فعال و با نشاط و سالخوردگی جمعیت در کشور هستیم، لذا هدف این نوشتار تشویق و ترغیب والدین به فرزندآوری و بهره‌مندی از آثار و برکات بی‌نظیر آنها است. آنچه در این نوشتار آمده به روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری و به گونه تحلیلی ذکر شده است. یافته‌های این بررسی نشان می‌دهد که اولاً نظر قرآن کریم نسبت به فرزندآوری و تکثیر اولاد مثبت است، ثانیاً زندگی با فرزند صالح فواید و آثار مثبتی در پی دارد که از مهمترین آنها افزایش رزق و روزی، بقای نسل، جلب رضایت الهی و ... را می‌توان شمرد. باشد که شناخت و بکارگیری دستورات حیات بخش قرآن، نویدبخش فردایی روشن‌تر و عزت و سر بلندی بیش از پیش ملت شریف و کشور عزیزمان گردد.

کلیدواژه‌ها: فرزندآوری، خانواده، قرآن، فرزند، برکات، آثار

* طلبه سطح ۲، حوزه علمیه الزهراء (سلام الله علیها)، شوش دانیال (علیه السلام)

مقدمه

خانواده اولین پایه‌گذار شخصیت، ارزش‌ها، معیارهای فکری و همچنین یکی از مهمترین نهادهای اجتماعی و حفظ عواطف انسانی است. در سالهای اخیر از یک سو با توجه به وضعیت اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و تبلیغاتی که در زمینه کاهش فرزند صورت گرفته و از سوی دیگر با توجه به نتایج برخی از پژوهش‌ها که بیانگر ویژگی‌های مثبت تک فرزندها در برخی زمینه‌های عاطفی - رفتاری بوده است، باعث شده برخی والدین به داشتن تنها یک فرزند تمایل داشته باشند در حالی که نتیجه برخی از پژوهش‌های دیگر به عکس بوده است؛ ویژگی‌های نامطلوبی مانند فرزندسالاری، عدم رشد اجتماعی، توجه افراطی والدین، عدم جامعه پذیری و کاهش انسجام خانواده را برای تک فرزندان نشان می‌دهد. سوابق و پیشینه اهمیت فرزند آوری در جامعه در طول تاریخ دیده می‌شود شاید با نزول قرآن کریم موضوع فرزند و فرزند آوری اهمیت بیشتری پیدا کرد در دوره‌ای که دختران را می‌کشتند و یا بخاطر فقر و بیچارگی نوزادان را از بین می‌بردند، آیات قرآن کریم در مورد اهمیت فرزندان نازل شد و طبیعی است شرح و تفسیر این آیات توسط پیامبر، اهل بیت (علیهم السلام) و علمای صدر اسلام از اولین نوشته‌های مکتوب در این باب می‌باشند. از معاصرین نیز آثار و تالیفات بسیاری در این زمینه به رشته تحریر در آمده است بعنوان نمونه به سه مورد اشاره می‌شود:

الف) آزادی، زینب (۱۳۹۲) «بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر در فرزندآوری زنان از زمان ازدواج تا تولد فرزند اول، مطالعه موردی زنان ۱۵ تا ۳۵ ساله شهرستان ایلام در سال ۱۳۹۱» پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

ب) احمدی منش، صادق (۱۳۹۱) «بررسی تأثیر سبک زندگی بر سطح و الگوی باروری» پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران .

ج) اسحاقی، محمد و دیگران (۱۳۹۳) «چالش‌های فرزندآوری زنان شاغل در یک مطالعه کیفی» زن در توسعه و سیاست دوره ۱۲، شماره ۱ صفحه ۱۱۱-۱۳۴.

مهمترین هدف این تحقیق ایجاد انگیزه در فرزندآوری و افزایش نرخ جمعیت در جامعه اسلامی است. با استفاده از آیات قرآن کریم و تفسیر آنها عاملی ایجاد شود که خانواده‌ها رقبت بیشتری برای فرزندآوری داشته باشند. بنابراین سعی گردید در این مقاله به سولات ذیل پاسخ مناسب داده شود:

— اهمیت فرزندان از نگاه قرآن چیست؟

— فرزندآوری چه آثار مادی و معنوی در زندگی دارد؟

بررسی نگاه دین از زبان قرآن کریم می‌تواند در این زمینه تاثیر بسزایی بر روی فکر و اندیشه و ذهنیت افراد داشته باشد و با تأسی به این کتاب الهی زندگی خود را شکوفا نمایند.

۱. جایگاه و اهمیت فرزند

در ۱۴ قرن پیش در روزگاری که جهل سرتاسر جهان را فراگرفته بود و آن زمانی که فقر فرهنگی حکم فرمایی می‌کرد دین اسلام به ارزش و اهمیت فرزند توجه شایانی داشت و قرآن کریم به عنوان نسخه‌ی شفابخش بشریت و داروی همیشگی انسان‌ها بیان‌های لطیفی در این خصوص ارائه نموده فرزند را بسیار ستوده است تا جایی که در آیات گوناگون و متعدد قرآن کریم او را مورد تحسین و تمجید قرار داده است.

قرآن مجید فرزندان را با واژگانی چون ذریه^۱، بنون^۲، اولاد^۳ معرفی کرده و در بیان جایگاه آنها از تعبیرهایی چون نور چشم (قره اعین) زینت بخش زندگی (زینة الحیاه) و آزمایش بشر (فتنه) و بشارت استفاده کرده است، که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود.

۱-۱. خداوند متعال در آیه ۷۴ سوره فرقان فرموده است: «وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا

و ذُرِّيَّتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا» و کسانی هستند که می‌گویند پروردگارا به ما از

همسران و فرزندانمان آن ده که مایه روشنی چشمان ما باشد و ما را پیشوای پرهیزگاران

گردان» فرزندان می‌توانند نور چشم والدین و مایه عزت و افتخار آنان باشند.

همانگونه که حضرت اسماعیل برای ابراهیم عزت و افتخار آفرید. حضرت مریم برای حضرت

عمران، حضرت عیسی برای مادرش و حضرت یوسف برای پدرش و حضرت زهرا برای پیامبر

عظیم‌الشان اسلام و ائمه اطهار و بسیاری از بزرگان و فرهیختگان برای خود و خانواده افتخار

آفرینی کرده مایه عزت و نور چشمی والدین گشته‌اند.

^۱ - فرقان: (۷۴).

^۲ - کهف: (۴۶).

^۳ - انفال: (۲۸).

۲.۱. در آیه ۴۶ سوره کهف از فرزندان به عنوان زینت زندگی ذکر شده است . «الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرًا مَلَأَ» مال و اولاد زینت زندگی دنیایند و نیکی های ماندگار از نظر پاداش نزد پروردگارت بهتر و از انظر امید نیز بهتر است. این ایه انگشت بر روی دو قسمت از مهمترین سرمایه های زندگی گذارده و بقیه امور به نوعی به این دو عامل وابسته هستند. در واقع اموال و فرزندان هم خود جذاب و زیبا هستند و هم جذابیت و زیبایی دنیا را فراهم می کنند. دنیا با اموال و فرزندان زیبا چشم گیر و دلربا خواهد شد . اولاد زیبا هستند و مایه نشاط و شادی و شمع خانواده و کل دنیا می باشند. و بدون اولاد زندگی سرد و بیهوده و خاموش خواهد بود.

۳-۱. در قرآن کریم از فرزند به عنوان امتحان و آزمایش یاد شده و در آیه ی ۲۸ سوره ی انفال در این رابطه آمده است «وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا مَوَالِكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ» و بدانید اموال و فرزندان شما وسیله ی آزمایش شما هستند و خداست که نزد او پاداشی بزرگ است.

عبارت فتنه بیش از ۳۳ بار در قرآن کریم تکرار شده است و در اعظم این موارد به معنی امتحان و آزمایش آمده است. مهمترین وسیله برای تشخیص مومن از کافر، کریم از بخیل، شجاع از ترسو، عالم از جاهل، با حیا از بی حیا، قوی از ضعیف آزمودن و امتحان آنهاست. مال و فرزندان بهترین و مهمترین وسیله ی آزمایش انسان هستند. و دلیل آن تعلق و دلبستگی به آنها از سایر امور دنیوی بیشتر است و چه بسیار افرادی بودند که با اولاد آزموده شدند و سربلند از این آزمایش بیرون آمدند. مانند بسیاری از اولیاء الهی نظیر پیامبران و ائمه اطهار علیهم السلام . و از سوی دیگر بسیار افرادی که مردود شدند مانند تمامی مستکبران و طاغوتیان که با اولاد و قدرت و ثروت، ظالم و ستمگر شدند.

همچنین در آیه ی ۷۱ سوره ی هود از فرزندان به عنوان بشارتی الهی برای پدر و مادر ذکر شده است «وَأَمْرَاتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحَكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمَنْ وَرَاءَ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ» و زن او ایستاده بود پس (با شنیدن خبر فرشتگان) خندید سپس وی را به اسحاق و از پی اسحاق به یعقوب مژده دادیم

البته باید توجه داشت که صرف فرزندآوری برای تکمیل کادر یاران امام (ع) کافی نیست و نحوه تربیت فرزندان و دستگیری از نسل جوان امروز بسیار مهم است؛ زیرا یاران امام زمان (عج) دارای کمالات اخلاقی و معرفتی در حد اعلی هستند. در واقع از وظایف یک خانواده مهدوی اول فرزندآوری بیشتر است و دوم تربیت و آماده ساختن آنها در جهت یاری و نصرت امام خویش است. بنابراین والدین منتظر باید بدانند یکی از مسؤولیتهایی که شرع بر عهده ایشان نهاده تلاش برای تربیت یک نسل ولایی است؛ چرا که طبق روایات، ولایت اهل بیت (ع) از فرایض الهی و ملاک قبول اعمال و عبادات است که حاکی از اهمیت ولایت پذیری و پرورش نسل پاک است. امر مهمی که مادر نقش زیادی در انتقال آن به فرزندش دارد. بر همین اساس عمده ترین نقش زن منتظر، منتظر پروری است و زنان و مادران با فرزندآوری و تربیت نسل مهدوی می توانند زمینه ساز حکومت جهانی حضرت مهدی (عج) باشند.^۱

^۱ - پایگاه تخصصی اهل بیت (ع)، farhangi.ir/www.bonyad

نتیجه :

با توجه به تحقیق بعمل آمده و بررسی انجام شده نتایج بسیار مهمی حاصل گردید. قرآن کریم از نگاههای مختلف فرزندآوری را مطرح و نمونه های عینی فراوانی برای آن بیان کرده است. قرآن کریم فرزند را به عنوان چشم روشنی والدین، زینت و زیبایی زندگی، عامل امتحان و بشارت الهی معرفی کرده است.

فرزندآوری از دیدگاه قرآن کریم دارای آثار، برکات و فواید زیاد مادی و معنوی می باشد که به موارد ذیل می توان اشاره کرد:

افزایش رزق و روزی خانواده، افزایش برکت در زندگی، بقای نسل و استمرار حیات بر روی زمین، استمرار عبادت کنندگان و موحدین، استحکام بنیان خانواده، ایجاد رابطه پدری و فرزندی، ایجاد نشاط و شادی در خانواده، افزایش آرامش و نهادینه شدن اخلاق می باشد. همچنین فرزندآوری رضایت و خوشنودی خدا و عمل به سنت پیامبر است. علاوه بر این آوردن فرزند و تربیت آنان برای عصر غیبت به عنوان منتظران حقیقی ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بسیار قابل توجه است. هر چه مومنان و مصلحان و منتظران بر روی زمین بیشتر باشند امید به ظهور منجی عالم بشریت بیشتر خواهد شد. رشد فکری و عقلی، رشد اخلاق و معنویت و افزایش حس همکاری و تعاون در خانواده از نتایج مهم فرزند آوری است.

پیشهادات

با توجه به اهمیت مسئله فرزندآوری و تأثیر آن بر خانواده و جامعه ضروری است که این موضوع از نگاه‌های دیگر مورد بحث و بررسی قرار گیرد تا ضمن بیان ابعاد مختلف آن، آثار و نتایج بیشتری بدست آید، در همین راستا پیشنهاد می‌شود :

آثار و فواید جسمی فرزندآوری و باروری برای زنان از لحاظ پزشکی نیز مورد بررسی قرار گیرد. هم چنین بررسی آثار و فواید فرزندآوری از نگاه حدیث و سنت اهل بیت علیهم السلام بررسی شود.

علاوه بر این مقایسه نظرات دانشمندان غرب و علمای اسلامی در مورد فرزندآوری بسیار جالب به نظر می‌رسد.

تبیین نیازهای انسان از منظر دعا‌های معصومین در خصوص فرزندآوری حائز اهمیت است.

*قرآن کریم

- ۱- پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، سازمان انتشارات جاویدان، ۱۳۲۴ ه. ش.
- ۲- حکمت نیا، محمود، حقوق زن و خانواده، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، شهریار ۱۳۹۷ ه. ش.
- ۳- ساروخانی، باقر، طلاق پژوهشی در شناخت واقعیت و عوامل آن، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۲ ه. ش.
- ۴- فرجاد، محمدحسین، آسیب‌شناسی اجتماعی، کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامع روتنشناسی ایران، ۱۳۹۵ ه. ش.
- ۵- قربانزاده، فاطمه، رابطه تعدد فرزند با رزق و روزی، [بی‌جا]، [بی‌تا].
- ۶- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۲، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دهم، ۱۳۷۱ ه. ش.
- ۷- ملکوتی نیا، علی، آسیب‌های اخلاقی کاهش جمعیت فرزندان، [بی‌جا]، [بی‌تا].
- ۸- ملکی راد، محمود، خانواده و زمینه سازی ظهور، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، شهریار ۱۳۹۵ ه. ش.
- ۹- وفابخش، حسین، کلبه آرامش، [بی‌جا]، انتشارات قدس رضوی، چاپ دوم، ۱۳۹۶ ه. ش.
- ۱۰- حرعاملی، محمد، وسائل الشیعه، ج ۲۱، [بی‌جا]، انتشارات آل البيت، ۱۴۱۴ ق.
- ۱۱- طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیر المیزان، ترجمه: موسوی، محمد باقر، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین قم، چاپ پنجم، ۱۳۷۴ ه. ش.

۱۲- طبرسی، فضل ابن حسن، مجمع البیان فی تفسیر البیان، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی،

۱۳۷۹ق.

۱۳- کلینی، محمد، اصول کافی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۴۵۷ق.

۱۴- لیشی واسطی، علی ابن محمد، عیون الحکم و المواعظ، قم مؤسسه علمی فرهنگی

دارالحديث، ۱۳۷۶هـ ش.

۱۵- دورانت، ویل، تاریخ فلسفه، ترجمه: زریاب، عباس، ناشر علمی و فرهنگی، [بی تا].

نرم افزار

۱- نرم افزار تفسیر نمونه پایگاه اطلاع رسانی دفتر حضرت آیت الله مکارم شیرازی.

سایت

۱- پژوهشگاه معارف قرآنی، پرتال جامع علوم انسانی، www.ensani

۲- پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، www.howzah.net

۳- www.pasokhgoiyan

۴- www.wikiorsesh.ir

۵- www.banyadfarhangi.ir

۶- www.ahangran.net